

Identiteit

Rijk aan verschillen

Levensbeschouwelijke diversiteit op een katholieke basisschool

Eline van Erp
2074826
29V4B
Katholiek
KPO Basisschool Het Talent
Groep 3-4

Inhoudsopgave

Voorwoord	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Inleiding.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
De levensbeschouwelijke identiteit van de school	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
De levensbeschouwelijke ontwikkeling van het kind.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Mijn eigen identiteit als leerkracht	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Vakdidactische mogelijkheden.....	7
Levensbeschouwelijk verhaal.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Inleiding van het praktijkdeel	10
Uitwerking van de activiteiten	10
Reflectie op de uitgevoerde activiteiten	13
Slotconclusie.....	14
Literatuurlijst	15
Bijlagen	16

Voorwoord

Ik vond het prettig dat ik een onderzoeksvraag kon kiezen die aansloot bij een eigen ervaring. Bij mij had die ervaring te maken met de levensbeschouwelijke diversiteit op mijn katholieke stageschool, KPO Basisschool Het Talent. De verschillende culturele achtergronden vind ik heel indrukwekkend, maar hoe ga je hiermee om? Vanuit deze vraag ben ik het onderzoek gestart.

Ik moet eerlijk bekennen dat ik het geen gemakkelijke opdracht vond om na te denken over mijn persoonlijke identiteit als leerkracht, maar ook over die van de school en de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen. Ik ben toch tevreden met het resultaat en ben mijn stageschool dankbaar voor de medewerking. Patrick van Lommel wil ik via deze weg nog eens bedanken voor het op weg helpen met de start van mijn onderzoek.

Ik wens u veel leesplezier!

Eline van Erp

Inleiding

Twee jaar geleden stapte ik voor het eerst een zwarte school binnen. Ik kan me nog goed herinneren dat ik betwijfelde of een stageplek op zo'n school iets voor mij zou zijn. Mijn beeld over kinderen van een zwarte school was namelijk niet heel positief, omdat de kinderen van de zwarte school naast mijn middelbare school altijd erg mondig en vaak ook asociaal waren. Al snel bleek dat dit niet op elke zwarte school zo is. Die stageperiode heeft mij laten inzien hoe ontzettend leuk het is om te werken op een school waar de meerderheid van de kinderen allochtoon is. Het is toch onwijs bijzonder om bij de ingang van de school 'welkom' te zien in verschillende talen? Ik vond het ook fantastisch dat alle kinderen van elkaar accepteren dat ze een andere achtergrond hebben. Ik ben me ervan bewust dat dit niet op elke school zo is, maar ik vind dat wel enorm belangrijk.

Naar aanleiding van mijn positieve ervaring op een zwarte school, heb ik ervoor gekozen om op deze school mijn afstudeerstage te doen. Momenteel zitten er net geen honderd leerlingen op de school en zijn er 21 nationaliteiten. De klas wordt hierdoor gevuld met verschillende meningen en gedragingen, omdat elk kind thuis andere omgangsvormen meekrijgt. Ook op levensbeschouwelijk gebied verschillen de kinderen van elkaar. Het is een katholieke school, maar er zijn ook kinderen die een ander geloof hebben. Deze verschillen in achtergrond en geloof vind ik heel interessant, maar ik moet als leerkracht wel weten hoe ik hiermee omga. Daarom luidt mijn onderzoeksvraag: Hoe kan ik op een katholieke school levensbeschouwelijke activiteiten uitvoeren, zodanig dat kinderen van alle geloven zich ook aangesproken voelen? Ik hoop dat de kinderen zich door deze activiteiten bewust worden van de religieuze verschillen in de klas en daar ook respectvol mee om gaan.

Dit onderzoek is opgebouwd uit een theoretisch deel en een praktijkdeel. In het theoretische deel wordt onderzoek gedaan naar de identiteit van de school, de levensbeschouwelijke ontwikkeling van het kind, mijn eigen identiteit als leerkracht, de vakdidactische mogelijkheden en een bijpassend Bijbelverhaal. In het praktijkdeel beschrijf ik welke activiteiten aansluiten bij mijn thema en reflecteer ik op deze uitgevoerde activiteiten.

De levensbeschouwelijke identiteit van de school

Basisschool Het Talent is een katholieke school, maar kinderen van andere geloven zijn ook welkom. Doordat alle kinderen welkom zijn, heeft de school een multiculturele leerlingenpopulatie en is er een grote verscheidenheid aan religies. Als gekeken wordt naar de Victoriaschaal, komt Basisschool Het Talent het meest overeen met een dialoogschool. Dit wil zeggen dat er een combinatie is van maximale christelijke identiteit met maximale solidariteit (K.U. Leuven, 2009). De katholieke school staat dus open voor andersdenkenden. Ondanks dat er een grote verscheidenheid aan religies is op de school, wordt door de school wel verwacht dat iedereen de katholieke identiteit van de school respecteert.

Godsdienstige activiteiten nemen een belangrijke plaats in binnen de school. Tijdens de lessen wordt gewerkt met de methode Trefwoord aan thema's die voor kinderen herkenbaar zijn. Waar nodig of gewenst biedt basisschool Het Talent de parochie ondersteuning bij het voorbereiden van de kinderen op de Communie of het Vormsel (schoolgids, 2016-2017). Verder wordt er veel aandacht besteed aan waarden van het katholieke geloof zoals het respectvol omgaan met elkaar. Ook zijn er vieringen met de hele school voor christelijke feesten en rituelen als Sinterklaas, Kerstmis, Pasen en Carnaval, welke de saamhorigheid van de school verhogen.

Door de school wordt de levensbeschouwelijk diversiteit als iets waardevols en positiefs opgevat. Op Het Talent is elk kind uniek en heeft elk kind zijn of haar eigen talent. Het motto luidt daarom: *Elk kind een ster!* Ongeacht de huidkleur, de nationaliteit of het geloof van de kinderen.

De levensbeschouwelijke ontwikkeling van het kind

Vlak voor Kerstmis kwam een leerling uit groep 4 naar me toe en zei tegen me: "Juf, J. zegt dat Jezus in de kerstvakantie jarig is. Klopt dat?". Waarop ik antwoorde: "Ze heeft wel een beetje gelijk, want Jezus is de avond voor Kerst, dus op kerstavond, geboren.". Een leerling die erbij stond reageerde hierop: "Ja, en nu is hij groot en sterk!".

Het is mooi hoe kinderen soms denken. Over de wereld, over mensen, over het geloof. En het bijzondere is dat bovenstaand gesprek een gesprek was met katholieke kinderen. Weten ze wel waar ze in geloven? Jonge kinderen kunnen volgens de Schepper (2007) nog geen levensbeschouwelijke keuzes maken. Zij nemen de keuzes van volwassenen over.

Niet alleen bij het katholieke geloof is dit terug te zien. Ik heb ook al meerdere malen meegemaakt dat kinderen met een islamitische achtergrond een spekje die ze bij een traktatie kregen niet op wilden eten. Als iemand met een andere achtergrond dan vraagt waarom, is het antwoord vaak dat hij het niet mag. Een enkele leerling zegt er nog bij dat het van een varken is, maar meer ook niet.

Of kinderen nu weten wat ze geloven of niet, ze krijgen thuis een bepaalde levensbeschouwelijke opvoeding en dat zorgt ervoor dat de klas gevuld is met verschillende levensbeschouwelijke inzichten. Hierdoor kunnen soms gesprekken ontstaan waarbij verschillende meningen naar voren komen. En dit is juist goed. Want door bewust met levensbeschouwing bezig te zijn leert het kind zijn eigen kijk op het leven te ontwikkelen (Leraar 24, 2015).

Bijzonder aan een groep met verschillende levensbeschouwelijke achtergronden, is dat kinderen bepaalde kenmerken uit de schoolcultuur kunnen overnemen (Juchtman & Nicaise, 2014). Sommige moslimkinderen krijgen thuis ook cadeautjes met Sinterklaas. Waar de grens ligt, zal per kind of gezin verschillen. Voor katholieke kinderen is het ook leuk om meer te weten te komen over islamitische feesten zoals het Suikerfeest en het Offerfeest. En door kinderen te zien met henna komen ze erachter dat dit in veel islamitische landen wordt gebruikt bij bruiden.

Mijn eigen identiteit als leerkracht

Niet alleen leerlingen, maar ook leraren geven kleur aan de klas (Juchtmans & Nicaise, 2014). Door de grote diversiteit tussen kinderen en hun levensbeschouwelijke achtergronden is het niet altijd een makkelijke taak om de levensbeschouwelijke ontwikkeling goed te begeleiden (Leraar 24, 2015). Schepper (2015) vindt dat je het vak levensbeschouwing alleen goed kunt verzorgen als je er ook persoonlijk bij betrokken bent. Dat betekent dat de leerkracht een eigen visie moet hebben op het gebied van levensbeschouwing en godsdienst. Anders kan je kinderen niet motiveren. Ook geeft een goed ontwikkelde levensvisie van de leerkracht volgens hem rust en ruimte om de inbreng van leerlingen bij een klassengesprek over levensbeschouwing of een filosofisch gesprek te plaatsen en zo nodig te kinderen te helpen om hun mening duidelijk te verwoorden. Zijn laatste argument is dat je veel van het vak af moet weten om iets eenvoudig en toch correct uit te leggen. Ik ben het wel met Schepper eens dat je het vak levensbeschouwing serieus moet nemen en persoonlijk betrokken moet zijn bij dit vak, maar ik denk dat je niet perse heel veel van het vak af hoeft te weten. Ik vind het juist bijzonder als kinderen die een ander geloof aanhangen hier meer over vertellen in plaats van de leerkracht. Ondanks mijn katholieke achtergrond, zou ik mijn mening denk ik sowieso niet teveel naar voren laten komen. Niet omdat ik me hiervoor schaam, maar ik vind het belangrijk dat de kinderen de kans krijgen om zelf hun mening te vormen. Ook al is dit niet dezelfde als de mijne, dan respecteer ik dit. Ik laat ook duidelijk merken dat hun visie niet goed of fout kan zijn, het gaat erom waar het kind in gelooft.

Niet alleen de eigen visie van de leerkracht is van belang, maar ook een positieve houding van de leerkracht speelt een cruciale rol (Juchtmans & Nicaise, 2014). In voorbeelden uit het boek 'Kleur in mijn klas' wordt duidelijk dat een veilige leeromgeving en de relatie tussen leerkracht en leerlingen ook belangrijk zijn. Een leerkracht moet complimenten geven en kinderen moeten weten dat ze altijd bij de leerkracht terecht kunnen. De kritiekpunten die genoemd worden, zijn leerkrachten die saai lesgeven, leerkrachten die het te veel hebben over dezelfde thema's of vooral zelf praten.

Persoonlijk vind ik het mooi dat iedereen in Nederland vrij is om te geloven in wat hij of zij wilt. En al helemaal dat een school met een bepaald levensbeschouwelijk profiel leerlingen met een andere levensbeschouwelijke achtergrond welkom heet, zoals bij mijn stageschool het geval is. Ik vind het bijzonder om van zo dichtbij mee te maken dat interacties en relaties mogelijk zijn tussen kinderen met verschillende achtergronden. Als leerkracht zal ik iedereen altijd respecteren en gelijk behandelen, zodat de kinderen het gevoel krijgen dat ze mogen zijn wie ze zijn.

Vakdidactische mogelijkheden

De tijd dat het bij levensbeschouwing altijd over kerk en godsdienst ging, is volgens De Schepper (2015) voorbij. Iedereen denkt erover na, kinderen soms nog meer dan volwassenen, mensen zonder geloof net zo goed als gelovigen. Levensbeschouwing is er voor iedereen, het gaat ook over alles, over het hele leven. Een katholieke school zonder het vak levensbeschouwelijk onderwijs is volgens het Raamleerplan (1999) dan ook ondenkbaar. Maar op welke manieren kun je hier aandacht aan besteden? Op katholieke scholen zie je veel variatie qua inhoud, vorm en tijdsbesteding van het vak. Er zijn scholen die anderhalf uur per week aan het vak besteden, maar ook scholen die er haast niets aan doen. De invulling van dit vak is sterk verschillend per school. Veel scholen maken gebruik van een methode. Op Basisschool Het Talent wordt gebruik gemaakt van Trefwoord. Op de website van deze methode staat beschreven ze aan de hand van pedagogisch verantwoorde thema's werken die van verschillende kanten worden belicht. Er komen verschillende Bijbelverhalen in voor die voor ieder kind herkenbaar zijn. Ook komen verschillende levensvragen aan bod, die gaan over zowel primaire levensbehoeften als de dood, maar ook over hoe mensen met elkaar omgaan en wat God betekent voor mensen. Kinderen worden door deze vragen aan het denken gezet, waardoor ze er vervolgens met elkaar in de klas op kunnen reflecteren.

Een andere manier om aandacht te besteden aan levensbeschouwing in het basisonderwijs is het gebruik van werkvormen. Vooral bij jonge kinderen is dit een leuke invulling van levensbeschouwelijk onderwijs. Werkvormen leggen de nadruk op het creatieve denken en werken en ze zorgen voor meer betrokkenheid van de leerlingen. Het gebruik van verhalen heeft de voorkeur van leraren (Raamleerplan, 1999). Kinderen kunnen ademloos naar verhalen luisteren. Een verhaal lijkt volgens Bulckens en Roebben (2003) ook beter te blijven hangen dan een uitleg of een argument. De Schepper (2015) vindt dat verhalen vertellen belangrijk is om jonge kinderen te helpen zich in anderen te leren verplaatsen. Dat verhalen belangrijk zijn voor levensbeschouwing zien we bij alle grote godsdiensten. De Bijbel bijvoorbeeld bestaat voor een groot deel uit verhalen. Bij levensbeschouwing in het basisonderwijs worden vooral spiegelverhalen gebruikt. Zulke verhalen zijn spiegels voor eigen ervaringen, dus iedereen kan er iets van zichzelf in herkennen. Het verhaal laat de eigen situatie op afstand zien en laat zien dat er meerdere oplossingen zijn.

Een tweede werkvorm die een belangrijke rol speelt in het vak levensbeschouwing is filosoferen. Filosoferen met kinderen op de basisschool is erg in opkomst. Het is een goede manier om kinderen te leren nadenken en zich zo bewust te laten worden van de wereld en van zichzelf (De Schepper, 2015). Bij een filosofisch gesprek in de klas gaat het erom een interessante vraag te onderzoeken. Daarbij kunnen heel originele en onverwachte uitspraken worden gedaan (Van den Berg, 2013). Omdat kinderen sterk visueel zijn ingesteld, kan bij het vak levensbeschouwing visueel materiaal worden ingezet. Platen bij de Bijbel zijn al een oud didactisch hulpmiddel in het onderwijs, maar er zijn nu ook moderne kunstenaars die vanuit een modern levensgevoel en in de taal van de moderne kunst Bijbelse verhalen en thema's hebben uitgebeeld (De Schepper, 2015). Foto's zijn een ander voorbeeld van visueel materiaal van waaruit de groep bijvoorbeeld een gesprek kan beginnen. Ook zouden kinderen foto's kunnen zoeken die passen bij een thema.

Dramatische werkvormen kunnen ook worden ingezet. De meeste leerkrachten die dit doen ervaren dat zij en de kinderen het vak levensbeschouwing door deze werkvormen waardevoller vinden (Deen, 2015). Educatief drama biedt veilige en inspirerende werkvormen om actuele levensbeschouwelijke thema's aan de orde te stellen (Van den Berg, 2013).

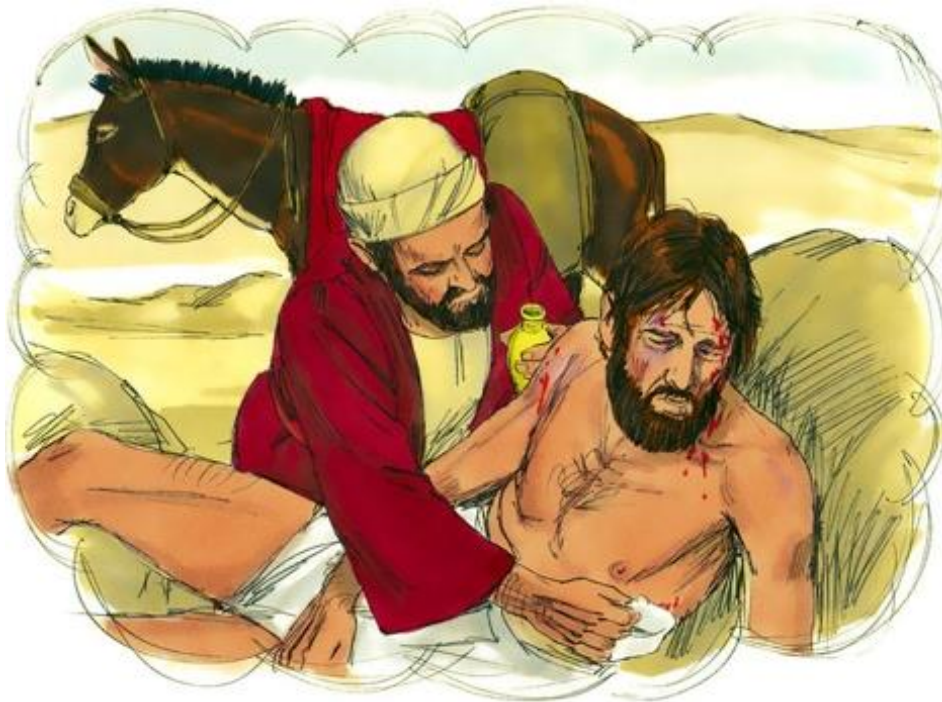
Muziek kan ook een mooie rol spelen in het levensbeschouwelijk onderwijs, omdat het een bepaalde boodschap kan ondersteunen, stemmingen kan oproepen, het onzegbare kan uitdrukken en verbondenheid kan scheppen (De Schepper, 2015). Vroeger werden godsdienstige liederen gebruikt die ook in kerkdiensten werden gezongen. In onze tijd is het beter liederen te gebruiken die specifiek voor kinderen worden geschreven rond de thematiek van de lessen (De Schepper, 2015). Volgens van den Berg (2013) is het nog uitdagender om met kinderen zelf teksten en muziek te maken dan bestaande liedjes te gebruiken.

Ten slotte zijn werkvormen met betrekking tot taal zijn zeer bruikbaar, zoals het lezen of maken van gedichten. Ook het werken met symbolen en rituelen in lessen godsdienst kan erg boeiend zijn. Ten slotte is spel een leuke werkvorm om het plezier dat het geeft (De Schepper, 2015).

Levensbeschouwelijk verhaal

Ik ben op zoek gegaan naar een christelijk verhaal gerelateerd aan mijn thema. Ik wil het verhaal kunnen gebruiken bij een levensbeschouwelijke activiteit, waarbij kinderen van verschillende geloven zich aangesproken voelen. Dit was geen gemakkelijke opgave, maar toen ik het verhaal van de Barmhartige Samaritaan (zie bijlagen) voorbij zag komen, was ik ervan overtuigd dat ik hiermee een mooie boodschap zou kunnen overbrengen.

De Barmhartige Samaritaan is een van de bekendste verhalen uit de Bijbel. Het is een kort verhaal dat verteld wordt om een religieus idee uit te leggen, ook wel een parabel (Ensie, 2011). Met deze wereldberoemde gelijkenis laat Jezus ons met een voorbeeld zien dat naastenliefde het allerbelangrijkste is voor God (Sorensen, z.d.). In het verhaal wordt een man slachtoffer van rovers, waardoor hij halfdood blijft liggen. Twee belangrijke Joden (een priester en een Leviet) zien hem liggen maar lopen hem voorbij. Ze weigeren hun handen vuil te maken, ze mogen niet 'onrein' worden. Wie wel stopt en verzorgt, is iemand van wie men dat niet verwacht: een Samaritaan. Hij doet wat gedaan moest worden en zelfs meer, terwijl de Samaritanen in die tijd werden geminacht door het Joodse volk (Nederlandse Bijbelgenootschap, 1992).

Het verhaal maakt duidelijk dat het belangrijk is wat iemand doet, niet wie of wat die persoon is. Daarnaast wordt het verhaal gebruikt om aan te geven dat het niet uitmaakt hoeveel we van de Bijbel weten, maar dat we de gedachten achter de verhalen naleven (Ensie, 2011). Het enige wat werkelijk telt voor God, is de manier waarop we met de lijdende naaste omgaan. Dat we naar de mensen in nood omkijken en er niet voorbij lopen (Sorensen, z.d.).

Ik heb voor dit Bijbelverhaal gekozen, omdat ik dezelfde boodschap wil overbrengen in mijn klas. Het gaat er niet om waar iemand vandaan komt, welke huidskleur iemand heeft of waarin iemand gelooft, het gaat erom wat iemand doet. Ik vind het belangrijk dat kinderen zich hier van bewust zijn, zodat wederzijdse acceptatie gerealiseerd kan worden en de kinderen hun eigen kijk op het leven verder kunnen ontwikkelen. Die wederzijdse acceptatie is er grotendeels al wel, maar het is nooit verkeerd om hier nog eens extra aandacht aan te besteden.

Praktijkdeel

Inleiding

Naar aanleiding van de opgedane kennis uit het literatuuronderzoek ga ik levensbeschouwelijke activiteiten vormgeven waarbij alle kinderen uit de klas zich betrokken zullen voelen. Hiervoor is allereerst een veilige leeromgeving en een relatie met de leerlingen nodig (Juchtmans & Nicaise, 2014). Ik heb aandacht voor het welbevinden van de kinderen en de kinderen weten dat ze altijd bij me terecht kunnen. Ik zal niet te veel zelf aan het woord zijn en geen 'saai' lessen geven, want deze kritiekpunten kwamen naar voren in 'Kleur in mijn klas'. Ook zal ik een positieve houding aannemen en ik laat duidelijk merken dat de visie van de kinderen niet goed of fout kan zijn, het gaat erom waar het kind in gelooft.

Aangezien het gebruik van werkvormen in het Raamleerplan (1999) als positief wordt genoemd voor de invulling van levensbeschouwelijk onderwijs bij jonge kinderen, wil ik hier gebruik van maken. Dit zullen werkvormen zijn zoals in het theoriedeel beschreven, maar ik wil ook een van de MI-werkvormen inzetten. Zulke werkvormen worden vaker gebruikt op Het Talent.

Ik hoop dat de kinderen zich door deze activiteiten bewust worden van de religieuze verschillen in de klas en daar ook respectvol mee om gaan. Door hierover in gesprek te gaan, zal het kind zijn eigen kijk op het leven ontwikkelen (Leraar 24, 2015).

De beginsituatie van de kinderen zal soms van elkaar verschillen, omdat de culturele achtergrond van de kinderen ook verschilt. Zo zal een kind dat naar de kerk gaat meer weten over het katholieke geloof dan een kind dat een islamitische opvoeding heeft.

Uitwerking van de activiteiten

Leeractiviteit 1 Kerstverhaal

Uit de literatuurstudie bleek dat het gebruik van verhalen de voorkeur van leraren heeft (Raamleerplan, 1999). Verhalen zijn goed voor het empathisch vermogen en dat lijkt me daarom een onmisbare werkvorm om wederzijdse acceptatie te realiseren in mijn klas. Omdat heb ik gemerkt dat kinderen niet altijd weten wat de gedachten is achter een christelijk feest, heb ik ervoor gekozen om een prentenboek van het Kerstverhaal te gebruiken.

Leerdoel

De kinderen kennen na deze leeractiviteit het traditionele kerstverhaal.

Beginsituatie

Sommige katholieke kinderen zullen het verhaal al herkennen.

Benodigde materialen

Het Kerstverhaal van Vivian den Hollander & Mies van Hout

Werkvorm

Verhaal en kringgesprek

Lesinhoud

De leerkracht begint door te vragen waar de kinderen aan denken bij Kerstmis. Als hier even over gepraat is, leest de leerkracht 'Het Kerstverhaal' van Vivian den Hollander & Mies van Hout voor. Daarna stelt hij vragen als: Wat vonden jullie van het verhaal? Waarom denk je dat dit zo'n bekend verhaal is? Aan kinderen met een ander geloof vraagt hij ook wat zij ervan vinden. Het is belangrijk dat de leerkracht hierbij duidelijk maakt dat geen antwoord fout kan zijn.

Leeractiviteit 2 – Bijbelverhaal

Het Bijbelverhaal dat ik tijdens mijn literatuurstudie heb geanalyseerd, leek me een zeer goed uitgangspunt voor een leeractiviteit. Ik kwam ditzelfde verhaal in een kijkbijbel tegen en door de illustraties zal het aantrekkelijk zijn voor de kinderen. Ik zal ook het verhaal voorlezen zoals het in de Kijkbijbel staan, aangezien dit in begrijpelijke taal is.

Leerdoel

De kinderen leren dat bij een geloof een boek hoort, zoals dit de Bijbel is bij het christendom. De kinderen leren dat het er niet om gaat wie of wat iemand is, maar om wat diegene doet.

Beginsituatie

Mogelijk zijn er katholieke kinderen die dit Bijbelverhaal herkennen.

Benodigde materialen

Kijkbijbel met illustraties van Kees de Kort

Werkvorm

Bijbelverhaal, MI-werkvorm 'rotonde'

Lesinhoud

De leerkracht vraagt wie kan uitleggen wat de Bijbel is. Wanneer het antwoord niet uit de leerling komt, legt de leerkracht uit dat dit een boek is dat bij het katholieke geloof hoort. Vervolgens zal de Koran ook ter sprake komen als heilige boek van de moslims. De leerkracht vertelt dat hij een van de bekendste Bijbelverhalen voor gaat lezen: De Barmhartige Samaritaan. Bij het vertellen van het verhaal laat hij de bijbehorende plaatjes zien uit de Kijkbijbel. Na het verhaal, laat de leerkracht de kinderen met behulp van de MI-werkvorm 'rotonde' bepaalde vragen beantwoorden, waarbij de kinderen in groepjes zitten. Bij deze werkvorm stelt de leerkracht een vraag, denken de leerlingen eerst voor zichzelf na over het antwoord en vervolgens vertellen ze elkaar om de beurt hoe ze over de vraag denken. De antwoorden worden klassikaal besproken, waarbij de leerkracht erop let of het leerdoel van deze activiteit wordt nagestreefd. De leerkracht stelt de volgende vragen: Wat gebeurde er in het verhaal? Wie vind jij in dit verhaal goed en wie slecht? Hoe heeft de Samaritaan geholpen? Wat zou jij doen als je voorbij iemand zou lopen die in nood is?

Als deze antwoorden zijn besproken, geeft de leerkracht de groepjes nog de opdracht om samen na te denken over een situatie waarin je een ander kan helpen. Misschien hebben ze het al eens meegemaakt. Daarna worden deze verhalen klassikaal besproken.

Leeractiviteit 3 - Waar ben je geboren

Uit de literatuurstudie bleek dat muziek een mooie rol kan spelen in het levensbeschouwelijk onderwijs. Tegenwoordig zijn er liederen te gebruiken die specifiek worden geschreven rondom de thematiek van de lessen (De Schepper, 2015).

Leerdoel

De kinderen begrijpen de boodschap van het lied.

De kinderen gaan op een respectvolle manier met elkaars afkomst om.

Beginsituatie

De kinderen weten wel waar

Benodigde materialen

Liedtekst (zie bijlagen) en muziek (<https://www.repenroer.nl/volg-die-ster-kerstmusical/>)

* In de liedtekst heb ik *moeder* vervangen door *ouders*

Werkvorm

Muziek en mindmap

Lesinhoud

De leerkracht laat het lied 'Waar ben je geboren' horen aan de kinderen. Eventueel nog een keer, zodat de kinderen mee kunnen zingen. Door middel van dit lied wil de leerkracht stilstaan bij het feit dat de kinderen uit verschillende landen afkomstig zijn. Als het lied klaar is, vraagt hij de leerlingen waar het lied over ging en of iemand er iets over wil vertellen. Mogelijk zullen kinderen door het lied iets willen vertellen over hun eigen afkomst. Er kan terug worden geblikt op het verhaal van de Barmhartige Samaritaan. Zou je iemand uit een ander land helpen?

Deze leeractiviteit wordt afgesloten door een mindmap te maken waar binnenin 'afkomst' staat en erom heen de verschillende landen met bijbehorende namen van de kinderen.

Leeractiviteit 4 – Spel

Spel is een leuke werkvorm om het plezier dat het geeft (De Schepper, 2015). Daarom lijkt dit me een goede werkvorm om in te zetten om meer over de verschillende geloven te weten te komen.

Leerdoel

De kinderen komen meer te weten over elkaars geloof.

De kinderen accepteren de (religieuze) verschillen in de groep.

De kinderen verantwoorden hun keuzes.

Beginsituatie

De kinderen zullen sommige dingen al weten van elkaar. Dit zal per persoon verschillen.

Benodigde materialen

-

Werkvorm

Spel

Lesinhoud

De kinderen komen allemaal in een kring staan. De leerkracht legt uit dat ze een spel gaan doen, waarbij de kinderen antwoorden op een vraag door een stap naar voren te zetten. Kinderen die een stap naar voren hebben gezet krijgen de kans om erover te vertellen als ze hun vinger opsteken en kinderen die nog in de buitenste kring staan mogen vragen stellen. Het zullen vragen zijn over bepaalde rituelen bij het geloof, maar ook andere keuzes zoals een lievelingskleur om het minder 'zwaar' te maken en om te laten zien dat dit ook keuzes zijn. Om het spel duidelijk te maken en simpel te beginnen, is de eerste vraag: wie vindt zwemmen leuk? De leerkracht kan bepaalde dingen toelichten om iets te verduidelijken, maar het is over het algemeen de bedoeling dat de leerlingen uitleggen waarom ze iets doen of vinden. De volgende vragen kunnen worden gesteld: Wie is er gedoopt? Wie gaat er wel eens naar de moskee? Van wie is 'rood' zijn lievelingskleur? Wie bidt er wel eens thuis? Wie eet geen varkensvlees? Wie gaat er wel eens naar de kerk? Wie vindt het spel 'verstoppertje' leuk? Wie houdt er van lezen?

De leerkracht zal aanvoelen hoe lang dit spel door kan gaan. Als de kinderen terug op hun plek zitten, evalueren ze kort over wat ze ervan vonden.

Reflectie op de uitgevoerde activiteiten

Leeractiviteit 1 – Kerstverhaal

Zoals ik al had verwacht denken kinderen bij Kerstmis in eerst instantie aan een kerstboom, de kerstman, eten en enkele kinderen dachten aan cadeaus. Toen ik daarna het boek liet zien en vertelde dat ik 'Het Kerstverhaal' voor zou lezen, herkende een leerling Maria en Jozef op de kaft maar meer wist hij niet. Daarom ben ik het verhaal gaan vertellen, de kinderen waren allemaal betrokken. Achteraf vroeg ik wat ze ervan vonden. Veel kinderen vonden het zielig dat Maria en Jozef nergens terecht konden, maar vonden het toch ook wel grappig dat ze uiteindelijk in een stal is bevallen. Opvallend vond ik wel dat sommige islamitische kinderen net zo enthousiast reageerden als katholieke kinderen. Misschien was dit, omdat ik het eigenlijk ook heb verteld als een gewoon prentenboek.

Leeractiviteit 2 – Bijbelverhaal

De kinderen luisterden aandachtig naar het Bijbelverhaal over de Samaritaan. De volgende werkvorm 'rotonde' verliep ook goed. De kinderen overlegden goed over de antwoorden op de vragen. Eigenlijk was iedereen het er wel mee eens dat het gemeen was dat de eerste twee mensen voorbij waren gelopen. Ik was blij dat iedereen het vanzelfsprekend vond om de ander te helpen. Om een soortgelijke situatie te benoemen, vonden ze wel lastiger. Daarom heb ik nog even om de aandacht gevraagd, zodat ik een voorbeeld kon geven. De kinderen weten dat ik vaak met de bus reis en ik vertelde dat soms alle stoelen bezet zijn en dat er dan een oud omaatje of opaatje de bus in komt. Ik vroeg wat zij zouden doen en hierop kwam de reactie waarop ik hoopte: opstaan, zodat de opa of oma kan zitten. Iedereen begreep nu wat ik bedoelde en vervolgens waren ze met hun groepje nog op andere voorbeelden gekomen, zoals iets oprapen voor iemand die niet goed kan bukken of iemand helpen met boodschappen op de kassaband leggen.

Leeractiviteit 3 – Waar ben je geboren

Aangezien de kinderen de eerste keer dat ik het lied had aangezet, al meezongen, had ik gelijk na de eerste keer gevraagd waar het lied over ging. Omdat ze hier toch nog niet echt antwoord op konden geven, heb ik de muziek nog eens aangezet en al snel gingen de vingers omhoog. Ik vond het leuk om te zien dat kinderen die uit een ander land komen hier trots over vertelden. Ik gaf de kinderen hier daarom genoeg ruimte voor. Het was ook wel bijzonder om de mindmap te zien met zo'n 7 verschillende landen eromheen. Het was duidelijk dat de meeste kinderen uit Nederland, Polen of Marokko komen. We sloten de uiteindelijk af door het lied nog eens te zingen samen en iedereen heeft zijn eigen geboorteland een keer kunnen roepen i.p.v. de voorbeeldsteden van de liedtekst.

Leeractiviteit 4 – Spel

Het was slim dat ik begon met een simpele vraag. Niet iedereen begreep de opdracht gelijk en doordat best veel kinderen van zwemmen houden, deden veel kinderen een stap naar voren. Die kinderen gingen met elkaar praten en daardoor werd het onrustig. Een mooi voorbeeld om gelijk duidelijk te maken hoe ik het niet wilde hebben. Ik heb gezegd dat ze er best iets over mochten zeggen, maar dat ze dan wel hun vinger op moesten steken. Gelukkig ging dit erna beter. Verder waren de reacties op het spel zoals ik had gehoopt. Kinderen deden enthousiast mee en religieuze vragen werden even serieus beantwoord als de andere vragen. De kinderen konden zelf heel goed verwoorden, waarom ze een stap naar voren hadden gezet en de kinderen die dan nog in de buitenste kring stonden luisterden aandachtig.

Slotconclusie

Door dit onderzoek ben ik te weten gekomen hoe ik als leerkracht om kan gaan met verschillen in achtergrond en geloof. Allereerst vond ik het interessant om me te verdiepen in de identiteit van de school en te bedenken in welke mate de christelijke identiteit en solidariteit aanwezig zijn. Ik zal aan de directrice van Het Talent ook eens navragen of ze op de hoogte zijn van het begrip 'Dialogschool' en of ze hier een bewust keuze in hebben gemaakt. Doordat ik ging nadenken over de levensbeschouwelijke ontwikkeling van de kinderen, merkte ik dat kinderen niet altijd weten waarin ze geloven. Ik weet nu wel dat de levensbeschouwelijke ontwikkeling van kinderen zal bevorderen als ze bewust met levensbeschouwing bezig zijn. Door op zoek te gaan naar theorie over het handelen van een leerkracht, ben ik meer gaan nadenken over wat ik belangrijk vind als leerkracht bij levensbeschouwelijke activiteiten. Ik vind het vooral belangrijk dat de leerkracht de kinderen het gevoel geeft dat kinderen mogen geloven wat zij willen geloven.

Door verdieping in vakdidactische mogelijkheden heb ik nu een heel breed beeld van werkvormen die ik in kan gaan zetten bij levensbeschouwelijke activiteiten en die zal ik in de toekomst zeker meenemen. Het gebruik van muziek, verhalen en een spel heb ik al mogen ervaren, maar ik ben ook erg benieuwd hoe het is in combinatie met drama of het filosoferen met de bovenbouw.

Ik vond het vooral bijzonder dat de kinderen het Bijbelverhaal zo interessant vonden. Ze werden helemaal meegenomen in het verhaal en konden zich daardoor ook goed inleven. Ik had eerlijk gezegd niet verwacht dat het zoveel indruk zou maken. Ik zal daarom naast 'gewone' verhalen ook vaker een verhaal uit de Kinderbijbel willen gebruiken voor het levensbeschouwelijk onderwijs.

Eigenlijk had ik voor de katholieke afstudeerrichting gekozen, maar door de leerling populatie op mijn stageschool heb ik ook te maken met andere religies. Vandaar dat ik daar wel bij wilde aansluiten met dit onderzoek. Ik weet nu in ieder geval hoe ik kinderen van verschillende geloven kan betrekken bij een levensbeschouwelijke activiteit. En of katholieke kinderen nu wel of niet weten wie Jezus is en of dat islamitische kinderen een spekje wel of niet willen eten, de reden maakt niet uit, als er maar respect is voor de keuze van de ander.

Literatuurlijst

- Berg, B. van den. (2013). Geloof je het zelf?! Levensbeschouwelijk leren in het basisonderwijs. Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Bulckens, J. & Roebben, B. (2003). Zin in leven: godsdienstdidactiek voor het lager onderwijs. Deel 1. Leuven: Uitgeverij Acco
- Ensie. (2011). Barmhartige Samaritaan. Geraadpleegd op 6 januari 2017 via <https://www.ensie.nl/redactie-ensie/barmhartige-samaritaan>
- Juchtmans, G. & Nicaise, I. (2014). Kleur in mijn klas. Leuven : LannooCampus
- K.U. Leuven. (2009). Identiteit van scholen in beeld gebracht.
- Leraar 24. (2015). Didactiek dialoog school. Geraadpleegd op 3 januari 2017 via <https://www.leraar24.nl/video/6060/didactiek-dialoog-school>
- Nederlandse Bijbelgenootschap. (1992). Kijkbijbel. NBG/ Jongbloed - Heerenveen
- Raamleerplan voor godsdienst / levensbeschouwing op katholieke basisscholen. (1999). Den Haag: Nederlandse Katholieke Schoolraad (NKSRR)
- Sorensen, D. (z.d.). Ontdek God: De Barmhartige Samaritaan. Geraadpleegd op 6 januari 2017 via <http://ontdekgod.nl/de-barmhartige-samaritaan/>
- Schepper, J. de. (2015). Levensbeschouwing ontwikkelen: didactiek voor levensbeschouwing in het primair onderwijs. Amersfoort: Kwintessens uitgevers
- Schepper, J. de. (2007). Levensbeschouwing ontwikkelen bij alle kinderen. *De wereld van het jonge kind, december 2007*
- Trefwoord. (z.j.). Verantwoording. Geraadpleegd op 7 december 2016 via <http://www.trefwoord.nl/verantwoording/>

Bijlagen

Bijlage 1 : De Barmhartige Samaritaan

Uit Lucas 10:25-37

‘Dit vertelde Jezus toen er op een dag een godsdienstleraar kwam die wilde onderzoeken of Jezus’ ideeën wel zuiver waren. ‘Meester’, vroeg hij, ‘wat moet ik doen om eeuwig leven te krijgen?’ Jezus vroeg: ‘Wat zegt de wet van Mozes daarover?’ Hij antwoordde: ‘U moet van de Here, uw God houden met heel uw hart, heel uw ziel, heel uw kracht en heel uw verstand. En u moet net zoveel van uw naaste houden als van uzelf.’ ‘Goed!’ zei Jezus. ‘Doe dat en u zult eeuwig leven krijgen.’ De man voelde zich aangesproken. Om zich te rechtvaardigen, vroeg hij: ‘Wie is eigenlijk mijn naaste?’

Als antwoord gaf Jezus hem dit voorbeeld ‘Een man reisde van Jeruzalem naar Jericho. Onderweg werd hij door rovers overvallen. Zij rukten hem de kleren van het lijf, sloegen hem bont en blauw en lieten hem halfdood langs de weg liggen.

Toevallig kwam een priester langs. Maar toen hij de man zag liggen, ging hij aan de overkant van de weg voorbij. Een tempeldienaar die voorbijkwam, deed hetzelfde en liet de man gewoon liggen.

Gelukkig kwam er ook iemand langs die medelijden kreeg toen hij hem daar zag liggen. Het was een Samaritaan. De Samaritaan knielde naast hem neer, verzorgde zijn wonden met olie en wijn en legde er verband om. Daarna tilde hij hem op zijn ezel en ging er zelf naast lopen.

Zij kwamen bij een herberg, waar hij hem verder verzorgde. De volgende morgen gaf hij de herbergier twee zilveren munten en zei: ‘Zorg goed voor hem. Mocht dit geld niet genoeg zijn, dan

betaal ik de rest de volgende keer wel.’

‘Wat denkt u? Wie van deze drie was de naaste van het slachtoffer van de roofoverval?’ ‘De man die medelijden met hem had’, was het antwoord. ‘Precies’, zei Jezus. ‘Volg zijn voorbeeld dan.’

Bijlage 2: Liedtekst - Waar ben je geboren

Waar ben je geboren, waar kom je vandaan
Waar is het begonnen, waar is het ontstaan
Waar ken jij de weg zelfs met je ogen dicht
Waar ben je geboren, waar zag jij het licht

Refrein:

Iedereen die heeft een plekje
waar je voor de eerste keer je ouders zag
waar je voor het eerst de wind voelde waaien door je haren
Daar beleefde jij je eerste dag

Waar ben je geboren	(bijvoorbeeld:) Ankara
Waar kom je vandaan	Den Haag
Waar is het begonnen	Amsterdam
Waar is het ontstaan	Colombia

Refrein 2x

Daar ben je geboren, daar kom je vandaan
Daar is het begonnen, daar is het ontstaan
Daar ken jij de weg zelfs met je ogen dicht
Daar ben je geboren daar zag jij het licht